

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Turizam i promet od 2020. nadalje

(COM(2020) 550 final)

(2020/C 429/27)

Izvjestitelj: **Panagiotis GKOFAS**

Zahtjev za savjetovanje:	Komisija, 17.6.2020.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	4.9.2020.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	18.9.2020.
Plenarno zasjedanje br.:	554
Rezultat glasovanja	217/2/0
(za/protiv/suzdržani):	

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO smatra da bi Komunikacija Komisije COM(2020) 550 final trebala biti strateški politički instrument za preispitivanje EU-ovog održivog modela turizma i prometa. EGSO poziva na donošenje sveobuhvatnog paketa mjera sa smjernicama i preporukama usmjerenim na sljedeće:

- 1) sigurnu ponovnu uspostavu neograničenog slobodnog kretanja, koordinirano ponovno otvaranje unutarnjih granica i ukidanje kontrola na unutarnjim granicama;
- 2) sigurnu ponovnu uspostavu prometa i veza nakon donošenja okvirnog sporazuma o zajedničkoj politici za sve države članice EU-a;
 - siguran nastavak pružanja usluga u području gastronomskog turizma i ugostiteljstva;
 - uspostavljanje ravnoteže putem sporazuma država članica EU-a o sigurnom i zajedničkom donošenju odluka i politika o granicama i prometu. Dok god se provode provjere zbog bolesti COVID-19, bit će dovoljno osoblja za upravljanje hitnim i brzim prijevozom osoba;
 - osiguravanje financiranja za osposobljavanje zaposlenika u hotelima, restoranima, ugostiteljskim objektima, muzejima, nautičkom turizmu itd. kako bi pravilno provodili mjere prevencije povezane s bolešću COVID-19;
- 3) osiguravanje da zdravlje i sigurnost tijekom putovanja i u svim drugim okolnostima budu glavni prioritet jer se samo tako može vratiti povjerenje u kretanje ljudi;
- 4) uvođenje novog obrasca za lociranje putnika na razini EU-a jer bi se takvim sustavom mogla ostvariti dodatna dodana vrijednost na razini EU-a u nizu područja:
 - praćenju na razini EU-a: kad bi se sve države članice dogovorile da će dijeliti informacije iz obrasca za lociranje putnika i informacije o laboratorijskim nalazima putnikâ, mogli bismo ostvariti ekonomiju razmjera u pogledu resursa za testiranje⁽¹⁾. Kad bi se sve države članice EU-a složile da će se koristiti tom tehnologijom (kao što su to

⁽¹⁾ Grčka dnevno provodi 7 000 testiranja i s vrlo visokom razinom točnosti možemo odrediti učestalost bolesti u najproblematičnijim zemljama.

dosad učinile Belgija i Njemačka) i istim novim standardnim obrascem za lociranje putnika, mogle bi se izraditi pouzdane procjene i projekcije na razini gradova, čime bi se pružile informacije za politike na razini zemalja i politike na razini EU-a. Takvim bi se naporima ilustrirala uloga EU-a: inovacijom i suradnjom možemo ostvariti zajedničke ciljeve – javno zdravlje i gospodarsku aktivnost u doba krize;

- putovnici za COVID-19: prema našem iskustvu tijekom turističke sezone, jedan od najzahtjevnijih zadataka bio je potvrditi valjanost PCR-testova. Kad bi sve države članice odlučile uvesti istu platformu za obrasce za lociranje putnika, svi akreditirani laboratoriji mogli bi unositi rezultate izravno u platformu, čime bi se stvorila pouzdana putovnica za COVID-19 za sve putnike, a tako bi se zajamčio minimalan rizik povezan s putovanjima;
- 5) razvoj zajedničkog strateškog plana EU-a kako bi se državama članicama pomoglo u provedbi gospodarskih mjera i mjera potpore za MSP-ove u sektoru turizma, restorane, hotele, putničke agencije, turističke vodiče itd.;
- rješavanje problema nelikvidnosti putem izravnog financiranja, posebno za mikropoduzeća, i vraćanje povjerenja poduzetnika te izdavanje putnih vaučera;
 - neposredan pristup zajmovima i njihovo odobravanje za sve države članice pod nadzorom Europske središnje banke (ESB) i EU-a uz jamstva EU-a i država članica;
 - trenutna uspostava europskog mehanizma za nadzor provedbe mjera potpore za MSP-ove i radnike, a posebno likvidnosti, kreditiranja i transparentnosti mjera potpore;
- 6) jačanje i proširivanje programa SURE kojim se pokriva naknada za nezaposlenost radnika i naknada MSP-ovima za plaće; MSP-ovi bi trebali biti izuzeti od plaćanja dijela plaća zaposlenicima i obvezani uključivati zaposlenike u nacionalne sustave koje podupire program SURE;
- 7) europske i nacionalne institucije nadležne za provedbu programa SURE trebale bi se na odgovarajući način savjetovati s organizacijama MSP-ova;
- 8) program SURE trebao bi u potpunosti pokrivati plaće i doprinose za socijalno osiguranje radnika u turističkom i prometnom sektoru koji su izgubili posao zbog pandemije, primjerice u sektoru ugostiteljstva, hotelijerstva, zračnih prijevoznika, brodova za krstarenja, turističkih autobusa, zračnih luka, lučkih terminala, nautičkog turizma i turističkih vodiča barem do 30. lipnja 2021.;
- 9) uvođenje poreznih olakšica uz moratorij na porezne obveze, te *ad hoc* paketa fiskalnih poticaja za turizam i promet za sve MSP-ove u turizmu za razdoblje 2020.–2024. EGSO smatra da bi se u okviru usklađenog europskog sustava PDV-a snižena stopa PDV-a trebala primjenjivati na hotele, restorane, usluge putovanja, nautički turizam (najam brodova, marine), autobusne prijevoznike, turističke vodiče itd. Međutim, te bi mjere trebale biti uvjetovane zaštitom prava radnika i jamstvom da ih se neće otpustiti. Nadalje, sve financijske potpore poput državnih potpora, zajmova ili oslobođenja od poreza trebalo bi dodjeljivati samo poduzećima koja:
- čuvaju radna mjesta / otvaraju pristojna radna mjesta i poštuju prava radnika,
 - nisu registrirana u poreznim oazama i uvijek plaćaju poštenu udio poreza i socijalne doprinose;
- 10) reguliranje ekonomije suradnje u turizmu, a posebno u sektoru turističkog vođenja. Pozivanje vlada država članica na reguliranje ekonomije suradnje u sektoru turističkog vođenja te primjenu zakonodavnih i upravnih mjera usmjerenih na osiguravanje ravnopravnih uvjeta;
- 11) svi programi potpore koji se temelje na likvidnosti te monetarnoj i fiskalnoj politici za hotele, restorane, turističke vodiče, autobusne prijevoznike, putničke agencije, nautički turizam itd. i samozaposlene osobe trebaju se nastaviti provoditi najmanje deset mjeseci nakon povratka u uobičajene okolnosti u skladu s uputama Svjetskog vijeća za putovanja i turizam (*World Travel and Tourism Council*, WTTC).
- 1.2. Budući da se novčana i fiskalna politika Euroskupine/EUCO-a/ESB-a ne prenosi ravnomjerno na sve države članice, posebno one najugroženije i najteže pogođene, Komisija mora ojačati svoju ulogu čuvarice osnivačkih ugovora i osigurati ravnomjeran oporavak jedinstvenog tržišta na sljedeće načine:
- a) izdavanjem smjernica vladama i bankama o načinu pružanja potpore sektorima turizma i ugostiteljstva, kao i pružanja odgovarajuće pomoći (npr. putem zajedničke radne skupine za svaku državu koju će činiti službenici Komisije i EGSO-a) te

- b) pravilnom provedbom politike koju podupire EUCO prema načelu „javnog prozivanja”. Komisija mora istaknuti i utvrditi upitne bankarske prakse ili odluke vlada koje prethode izdavanju preporuka za pojedinu zemlju, izvan europskog gospodarskog semestra i prociklički u odnosu na njega;
- c) kako bi se izbjeglo predatorsko ponašanje, hitno je potreban „džentlmenški sporazum” o zračnim prijevoznicima u kojem će posredovati i koji će nadzirati Komisija, nadležna nacionalna tijela, reprezentativni gospodarski i socijalni partneri i organizacije koje predstavljaju potrošače i putnike;
- d) uvođenjem poreznih olakšica za MSP-ove u turističkom sektoru, uz moratorij na porezne obveze, obustavu dospjelih poreznih obveza nastalih do 31. prosinca 2020. i osiguravanje dostatnih obroka otplate od 1. travnja 2021.

1.3. Budući da nema dovoljno podataka o razvoju i stanju turističkih poduzeća, EGSO je sastavio internetski upitnik kako bi bolje ocijenio prijedloge sadržane u ovom mišljenju. Na upitnik je odgovorilo više od 170 organizacija iz cijelog EU-a, koje predstavljaju otprilike 3 500 000 članova iz turističkog sektora, među kojima su restorani i ugostiteljski sektor, hoteli i usluge smještaja, turističke agencije, zabavno-rekreacijski sektor, nautički turizam, turistički vodiči, usluge prijevoza itd. Slijede glavni podaci iz upitnika:

- 88 % ispitanika navelo je da je kriza uzrokovana pandemijom na njih utjecala vrlo negativno;
- 81 % ispitanika smatra da će kriza imati dugoročne posljedice na sektor koji predstavljaju;
- gotovo 55 % ispitanika navelo je da je malo vjerojatno da će sektor koji predstavljaju preživjeti u 2021. (45 % izjavilo je da je to malo vjerojatno, a 10 % da je to vrlo malo vjerojatno);
- 77 % ispitanika izjavilo je da se razina zaposlenosti u sektoru koji predstavljaju tijekom 2020. smanjila;
- 90 % ispitanika prijavilo je da im se tijekom 2020. promet smanjio (49 % ispitanika prijavilo je smanjenje veće od 70 %);
- 51 % ispitanika očekuje da će kriza završiti nakon 2021.;
- 73 % ispitanika navelo je da će sektoru koji predstavljaju trebati više od godine dana da se vrati na prethodnu razinu poslovnih rezultata i da ponovno stekne povjerenje u unutarnje tržište i međunarodne turističke tokove;
- ispitanici smatraju da bi nacionalni i europski prioriteti politike za turistički sektor trebali biti: cjepivo protiv bolesti COVID-19 (66 % ispitanika), izravno financiranje / programi financijske potpore (63 % ispitanika), zdravstveni protokoli (56 % ispitanika) i odgoda plaćanja poreza (45 % ispitanika).

1.4. Snažan socijalni dijalog i opsežan politički program hitno su potrebni za pregovore o ažuriranim sektorskim kolektivnim ugovorima za turistički i prometni sektor koji uključuju MSP-ove i organizacije koje zastupaju MSP-ove na koje COVID-19 najviše utječe.

2. Opće napomene

2.1. Pandemija bolesti COVID-19 paralizirala je turizam, otežala povratak brojnih putnika njihovim domovima i uništila gospodarstva koja znatno ovise o turizmu.

2.2. U sektoru turizma u EU-u zaposleno je oko 22,6 milijuna ljudi ⁽²⁾. On čini 11,2 % ukupne zaposlenosti u EU-u i 2019. je pridonio BDP-u Unije s 9,5 %. U 27 država članica 2018. bilo je ukupno 600 154 turističkih objekata, a potražnja za noćenjima u turističkom smještaju iznosi oko 1 326 049 994 noćenja. U brojnim državama članicama, europskim regijama i gradovima turizam je važan element gospodarskog i društvenog tkiva. Osim toga, on osigurava prijeko potrebne prihode i radna mjesta, koja su često koncentrirana u područjima bez drugih izvora zaposlenja i na kojima prevladava niže kvalificirana radna snaga ⁽³⁾.

2.3. Procjenjuje se da sektor turizma u EU-u, u kojem je zaposleno oko 13 milijuna ljudi ⁽⁴⁾, mjesečno zbog pandemije bolesti COVID-19 trpi gubitak prihoda u iznosu od oko 1 milijarde EUR.

⁽²⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2020-0166_EN.html

⁽³⁾ COM(2020) 550 final.

⁽⁴⁾ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_cap_nuts2&lang=en.

2.4. U mnogim popularnim turističkim odredištima hoteli su napušteni, a restorani, barovi, turističke atrakcije, marine, muzeji i centri su zatvoreni. Stanje je posebno teško u nekoliko država članica EU-a koje su važna turistička odredišta, kao što su Italija, Grčka, Portugal, Malta, Cipar, Španjolska i Francuska. Italija bi ove godine mogla izgubiti oko 60 % turista. WTTC predviđa da bi se na globalnom tržištu putovanja i turizma 2020. moglo izgubiti 75 milijuna radnih mjesta, od čega 6,4 milijuna u EU-u⁽⁵⁾.

2.5. Međunarodno udruženje zračnih prijevoznika (IATA) tvrdi da bi gubici u globalnom zračnom prijevozu 2020. mogli premašiti 252 milijarde USD (228 milijardi EUR). Do 30. lipnja otkazano je dva milijuna putničkih letova. Popunjenost hotela u Francuskoj 17. ožujka iznosila je 3,3 % (u usporedbi sa 65,3 %, koliko je iznosila 26. veljače). Do 30. svibnja zatvoreni su restorani i barovi u gotovo svim državama članicama EU-a, osim u Švedskoj. Hoteli, restorani, barovi i marine otpustili su tisuće zaposlenika, privremeno ili trajno. Na vrhuncu krize europske željeznice izgubile su 90 % putnika, a kapaciteti su im još uvijek uvelike neiskorišteni.

2.6. Trebalo bi prepoznati utjecaj na popratne sektore povezane s turizmom, kao što je proizvodnja opreme za sektor rekreacije (npr. izgradnja rekreacijskih plovila). Te bi sektore trebalo poduprijeti promicanjem turizma i razvojem mogućnosti za međunarodnu trgovinu.

2.7. Europski turistički ekosustav obuhvaća niz aktivnosti kao što su putovanja, prijevoz, smještaj, ugostiteljstvo, rekreacija na kopnu i vodi te kulturne i prirodne znamenitosti. On izravno ili neizravno ostvaruje **gotovo 10 % BDP-a EU-a i čini ga vodećim globalnim turističkim odredištem, s 563 milijuna međunarodnih dolazaka i 30 % ukupne potrošnje stranih turista u svijetu 2018. (izvor: EK). Zahvaljujući udjelu od 30 % međunarodnih dolazaka 2018., EU je glavno turističko odredište u svijetu (izvor: EK). Analiza tih međunarodnih turističkih tokova mogla bi se iskoristiti za razvoj odgovarajuće kratkoročne, srednjoročne i dugoročne strategije i plana na razini EU-a.**

3. PRVI STUP: Održivost turizma i prometa

3.1. EGSO smatra da bi ova Komunikacija trebala biti prvi korak u sljedećoj generaciji politika i programa održivog turizma EU-a. Trebala bi objediniti potrebe i specifične okolnosti MSP-ova i radnika s ciljem vraćanja povjerenja javnosti kao turista i potrošača. Trebala bi zaštititi prava i standarde u pogledu zdravlja i sigurnosti te osigurati održivost i likvidnost poduzeća u kontekstu obnovljene europske strategije za MSP-ove do 2030. u skladu s načelima iz Akta o malom poduzetništvu.

3.2. EGSO smatra da povratak u uobičajeno stanje sam po sebi nije realistično rješenje za najtežu krizu u povijesti EU-a koja je pogodila sektore turizma i prometa. EGSO poziva na potpuno preispitivanje tih politika s ciljem vraćanja povjerenja i postizanja stabilnosti za poduzeća i zaposlenike donošenjem **pakta solidarnosti EU-a** sljedeće generacije za održiv turizam do **2030.**

3.3. EGSO smatra da je ovo prilika za osiguravanje pravednog oporavka i brzu ponovnu izgradnju europskih gospodarstava kako bi ona bila zelenija, pravednija i otpornija na buduće šokove. **Potrebno je preispitati doprinos plana EU-a za integraciju europskom modelu održivog razvoja turizma i prometa te izbjegavati pritom sve mjere koje nose rizik daljnje fragmentacije i nepoštenih uvjeta ili praksi na unutarnjem tržištu.**

3.4. Za pravednu i održivu obnovu sektora turizma potrebno je:

- 1) uzeti u obzir europske ciljeve postavljene za 2050. u pogledu **ugljične neutralnosti u skladu s ciljevima Pariškog sporazuma (Zaključci Europskog vijeća od 12. prosinca 2019.)**;
- 2) EGSO smatra da je za postizanje tih ciljeva potrebno najprije riješiti pitanje prijevoznih sredstava poticanjem sporijih i zelenih oblika mobilnosti kao što su vožnja bicikla i željeznički prijevoz;
- 3) EGSO u pogledu turističkog smještaja preporučuje poticanje obnova i upotrebu ekološke oznake EU-a za takav smještaj. Te objekte treba potaknuti da navode svoju potrošnju energije i ugljični otisak;

⁽⁵⁾ EPRS_ATA(2020)649368_EN.

- 4) da bi se smanjile emisije CO₂ u turizmu, EGSO savjetuje upotrebu lokalnih namirnica i drugih potrošnih materijala koji se mogu reciklirati;
- 5) da bi se upotpunile postojeće informacije i podaci o međunarodnim turističkim tokovima prema EU-u kao turističkom odredištu, EGSO predlaže osnivanje neovisnog opservatorija za održivi turizam.

3.5. Odgovorni pružatelji turističkih usluga moraju nastojati navoditi ugljični otisak godišnjeg odmora i aktivnosti koje nude.

3.6. Europskim planom oporavka i nacionalnim planovima oporavka trebalo bi osigurati dostatna sredstva za ekološku i digitalnu preobrazbu turističkog sektora i njegove infrastrukture ulaganjima kojima se postiže cilj da turizam postane privlačniji potrošačima i pružaju stvarne koristi za poduzeća u turizmu.

3.7. EGSO vjeruje da se pravedan turizam temelji na društveno odgovornom poslovanju kojim se osiguravaju kvalitetna radna mjesta. Za to je potrebno razviti nesezonski turizam kojim će se moći zajamčiti održiva radna mjesta. Europska komisija u tu svrhu mora podržati inicijative i projekte koji ispunjavaju te kriterije. Potrebno je provesti istraživanja na europskoj razini u području socijalnih i okolišnih troškova neodrživog turizma.

3.8. Turistički sektori koji nude turizam koji nije masovan (npr. turističke aktivnosti na otvorenom, nautički turizam) sve su popularniji među potrošačima u kontekstu pravila o ograničavanju socijalnih kontakata. Ti trendovi među potrošačima prilika su za ubrzanje oporavka šireg europskog turističkog sektora i zapošljavanja. Te bi sektore trebalo podupirati, posebno u slučajevima u kojima se mogu odvijati u regionalnom, domaćem ili europskom okruženju. Kad je riječ o nautičkom turizmu, on diljem Europe nudi različite mogućnosti za otoke, rijeke, kanale, jezera i obalna područja.

3.9. EGSO smatra da bi se u okviru usklađenog europskog sustava PDV-a snižena stopa PDV-a trebala primjenjivati na hotele, restorane, usluge putovanja, nautički turizam (najam brodova, marine), autobusne prijevoznike, turističke vodiče itd. Stoga po potrebi treba predvidjeti brze izmjene Direktive o PDV-u kojima se osigurava jednako postupanje prema svim sektorima u turizmu.

3.10. Pandemija je uvelike utjecala na autobusne prijevoznike, među kojima ima mnogo MSP-ova. Promet mnogih autobusnih prijevoznika pao je na 0–10 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine. EU sada ima priliku pomoći tom sektoru djelovanjem u skladu s prijedlozima koje je iznio, što uključuje usklađeno zakonodavstvo o zonama s niskim emisijama unutar EU-a i jedinstvenu kontaktnu točku za povrat PDV-a.

3.11. S obzirom na to, potrebno je poduzeti mjere kako bi se pomoglo međunarodnom, kontinentalnom i nacionalnom turizmu da nastave svoj rad radi očuvanja velikog raspona sektora gospodarstva EU-a. Željeznice mogu pomoći u razvoju turističkih odredišta koja nemaju prikladnu zračnu povezanost, otvaranju novih pravaca i poticanju novih vrijednosnih lanaca. Time se europskim željeznicama otvara mogućnost da ispune očekivanja sve većeg broja ekološki osviještenih turista na tržištu. Godina željeznice trebala bi pružiti priliku za osvještavanje javnosti o održivom turizmu i novim turističkim pravcima koje europski građani mogu otkriti zahvaljujući željezničkim vezama. U tom bi kontekstu Europska godina željeznice trebala biti prilika i za povećanje vidljivosti i podizanje javne svijesti o povijesnim i slikovitim željezničkim rutama diljem Europe⁽⁶⁾.

3.12. Nekoliko je razloga zašto znatan broj mladih Europljana nikad nije putovao Europom ili je to činio rijetko. Iako postoje programi za razmjenu u području obrazovanja, EU je tek nedavno pokrenuo instrument koji bi omogućio svakom Europljaninu da iskusiti putovanje koje bi mlade ljude bolje povezal o s europskim identitetom, koji ih pritom osvještava o temeljnim vrijednostima Europske unije i približava im održiv i čist način prijevoza. DiscoverEU je inicijativa Europske unije koja ljudima pruža mogućnost da istraže Europu kroz učenje. Prežitim putovanjem željeznicom (uz iznimke koje omogućuju sudjelovanje osobama koje žive na otocima ili udaljenim područjima) mladi Europljani mogu istražiti Europu te njezine veće i manje gradove⁽⁷⁾.

4. DRUGI STUP: Likvidnost, oporavak u području zapošljavanja i vraćanje povjerenja poduzetnika

4.1. Važno je poduprijeti oporavak i kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu likvidnost europskih turističkih poduzeća, posebno mikropoduzeća i malih poduzeća. To se djelomično treba izvesti hitnom uspostavom radne skupine EU-a za likvidnost, koja bi trebala mjeriti učinkovitost predmetnih mjera, kako osiguravanjem transparentnosti u pogledu neopravdanih uskraćivanja kredita, kašnjenja i nepotrebnog birokratskog opterećenja, tako i poduzimanjem odgovarajućih korektivnih mjera u pogledu europskih investicijskih fondova, novih postupaka za nesolventnost i nacionalnih pučkih pravobranitelja.

⁽⁶⁾ TEN/710 – Europska godina željeznice (2021.) (SL C 364, 28.10.2020., str. 149.).

⁽⁷⁾ Vidjeti bilješku 6.

4.2. Kad je riječ o turističkim vodičima, EU mora osigurati ravnopravne uvjete i pošteno tržišno natjecanje **između profesionalnih turističkih vodiča te organizatora obilazaka i „vodiča” koji posluju nezakonito** na tržištu turizma. **EGSO poziva Europsku komisiju kao čuvaricu osnivačkih ugovora da osigura uravnotežen razvoj ekonomije suradnje** ⁽⁸⁾ u državama članicama EU-a, kao što je navedeno prilikom informativnog sastanka u Europskom parlamentu održanog 16. studenoga 2016., kada je predstavljen europski plan ekonomije suradnje za usluge turističkih vodiča.

4.3. Politike u području bankarstva, likvidnosti i financija ne provode se pravilno. Neke banke (primjerice u Grčkoj) upotrebljavaju kvantitativno popuštanje (transakcije PEPP koje vrši ESB) kako bi učvrstile svoj položaj, a ne kako bi podržavale realno tržište. Te banke odobravaju zajmove otpornim poduzećima koja nisu pretrpjela posljedice (kao što su supermarketi) i ne preuzimaju rizik kreditiranja osjetljivih sektora kao što su turizam i ugostiteljstvo. Restorani, barovi, hoteli, autobusni prijevoznici itd. više nisu na popisu dužnika banaka; banke traže jamstva za svoje zajmove koja ta poduzeća nemaju, čak ni ona kojima bi banke dale zajam. Kamatna stopa viša je od 4,5 % unatoč jamstvima i subvencijama ESB-a.

4.4. Za zaposlenost u sektoru turizma EU-a potreban je usklađen i napredan pristup koji se temelji na nacionalnim socijalnim partnerima i usuglašenim praksama. Da bi se izbjegla nezaposlenost i gubitak osposobljenih radnika, potrebno je na nacionalnoj razini dogovoriti učinkovite kratkoročne mjere između nadležnih uprava i socijalnih partnera. U obzir bismo trebali uzeti i činjenicu da u velikim gradovima postoji opasnost od zatvaranja većine restorana, gostionica, barova i kafića jer javni i privatni uredi promiču mjere rada od kuće. Potrebne su mjere usmjerene na politiku i zapošljavanje kako bi se izbjeglo trajno zatvaranje objekata u središtima gradova i okolnim područjima. Nadalje, rad od kuće (ili rad na daljinu) ne smije dugoročno postati zamjena za snažnu europsku mobilnost radne snage. Smanjen broj europskih konferencija, sajмова, kongresa i poslovnih putovanja doveo bi do golemog gubitka radnih mjesta, MSP-ova, znanja, kreativnosti i inovacijskih partnerstava u Europi te do većeg fokusa na funkcioniranje unutar nacionalnih granica.

4.5. Trebalo bi pružiti podršku organizaciji sajмова, koji su ključni za turizam i povezane sektore te su sami po sebi glavni izvor turizma, putovanja i zapošljavanja. Trebalo bi uvesti smjernice za sigurno održavanje sajмова i za primanje financijskih sredstava od EU-a i država članica.

4.6. Upravljanje očekivanjima u sektoru turizma. Svi dostupni podaci ukazuju na to da je ova sezona izgubljena. Dolasci turista neće ni približno nadomjestiti operativne troškove sektora. Sva će poduzeća pretrpjeti velike gubitke, što će ugroziti njihov opstanak. Trostruki paket Euroskupine (paket programa SURE od 100 mlrd., EIB-a od 200 mlrd. i ESM-a od 250 mlrd.) nije dovoljan i/ili vlade loše provode prijenos politike. Grčka je vlada, primjerice, odlučila ne iskoristiti instrument ESM-a, a zaostaju i druga dva elementa: nema dovoljno ciljanih mjera, nema dovoljno sredstava, nema dovoljno poticaja.

4.7. Sveobuhvatnom marketinškom i komunikacijskom kampanjom trebalo bi promicati europski turizam unutar i izvan EU-a kako bi se podržao oporavak tog sektora. Obilježavanjem Europske godine održivog turizma 2021. ili 2022. uspostavio bi se okvir na razini EU-a i omogućilo pokretanje aktivnosti diljem EU-a.

5. TREĆI STUP: Mreže za razmjenu znanja i podataka i pripravnost, zdravlje i sigurnost, ublažavanje rizika i pripravnost

5.1. EGSO smatra da je potreban učinkovitiji koordinirani pristup u sektorima turizma i prometa nakon pandemije bolesti COVID-19 i stečenih iskustava država članica koje su se suočile s poteškoćama u koordiniranju prekograničnih i zajedničkih politika. To se može postići razvojem pilot-programa osposobljavanja za djelotvornu zajedničku pripravnost i odgovor, putem uspostave europskih mreža za razmjenu znanja otvorenih socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva, na godišnjoj bazi do 2024.

5.2. EGSO smatra da je potrebno osigurati da nacionalne platforme za ublažavanje rizika u okviru Mehanizma EU-a za civilnu zaštitu u Okviru UN-a iz Sendajja brže postanu operativne. Stoga EGSO od Europske komisije i država članica (Nacionalni koordinacijski plan za hitnu pomoć), gospodarskih i socijalnih partnera te znanstvenih tijela traži da uključe sektor turizma i mobilnosti u zajedničke pilot-projekte tijekom i nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19, kao i u europsku mrežu osposobljavanja kako bi se pripremio odgovor EU-a.

⁽⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0356&from=EN>.

5.3. Da bi se na europskoj razini prikupili usklađeni i ažurirani podaci o turizmu, prometnoj mobilnosti, uskim grlima na tržištu i najboljim praksama, EGSO od Europske komisije traži da uspostavi posebne programe i regionalne pilot-projekte u suradnji s EU-om i nacionalnim socijalnim partnerima te akademskim i nezavisnim istraživačkim mrežama, čime bi se omogućilo objedinjavanje resursa za istraživanje i osposobljavanje. Nadalje, da bi se bolje koordiniralo vraćanje EU-a na položaj međunarodnog turističkog odredišta na globalnoj razini i privukla izravna strana ulaganja, EGSO od Komisije traži da potakne države članice na promicanje konkretnih programa i zajedničkih pilot-inicijativa.

5.4. Prekogranične rute za turizam i zabavno-rekreativne aktivnosti mogu imati ključnu ulogu u ponovnom povezivanju regija i država članica, a istodobno pružati prilike za razvoj turizma u slabije razvijenim regijama. Slijedeći primjer mreže EuroVelo, trebalo bi ih proširiti uz potporu fondova EU-a na druge sektore i u velikoj mjeri promicati među potrošačima (npr. nautičke turističke rute).

6. ČETVRTI STUP: Upravljanje i resursi: politike održivog turizma i prometa sljedeće generacije

6.1. EGSO pozdravlja hitnu i nužnu komunikaciju o europskom turizmu i prometu od 2020. nadalje⁽⁹⁾. Stečena iskustva trebala bi potaknuti institucije i države članice EU-a da preispitaju postojeće politike turizma i prometa na temelju novih podijeljenih nadležnosti na razini EU-a i dobrovoljne pojačane suradnje među zainteresiranim vladama i tijelima višerazinskog upravljanja. To se može postići aktivnim sudjelovanjem socijalnih partnera i savjetodavnih tijela na nacionalnoj razini i na razini EU-a, kao i pokretanjem europske godine posvećene održivom turizmu.

6.2. EGSO naglašava da je hitno potrebna učinkovita srednjoročna i dugoročna politika EU-a kako bi se vratilo povjerenje pojedinaca i društva u cjelini u sigurnost putovanja diljem Europske unije. Ta politika mora obuhvaćati turističke ekosustave EU-a kao što su smještaj, ugostiteljstvo, zdravlje i sigurnost, trgovina, telekomunikacije i poljoprivreda. Turizam i promet u EU-u jedan su od ekosustava najpogođenijih pandemijom bolesti COVID-19.

6.3. Kako bi se obnovilo povjerenje te ponovno pokrenuo i ojačao turizam, EGSO podržava upotrebu interne „zdravstvene putovnice EU-a” (po uzoru na obrazac za lociranje putnika i QR-kodove) s „interoperabilnom višezjezičnom platformom EU-a za zdravstvenu pomoć”. Građani bi se mogli koristiti QR-kodom za pristup informacijama i zdravstvenim uslugama u zemlji koju posjećuju i imati pristup zdravstvenim sustavima i sustavima socijalne sigurnosti u hitnim slučajevima.

6.4. Obrazac za lociranje putnika, koji je usmjeren na testiranje i razmjenu podataka na razini EU-a, uveden je u Grčkoj za dolazak turista iz Europske unije i još nekoliko zemalja kao strategija za ostvarivanje ravnoteže između javnog zdravlja, epidemiološkog nadzora i socioekonomskih koristi povezanih s priljevom putnika. Obrazac za lociranje putnika zasniva se na sljedeća dva stupa:

1. djelotvoran nadzor koji se temelji na podacima: testiranje je osnovni element u strategijama ublažavanja posljedica u slučaju globalne pandemije. Testovi su dragocjen resurs i od iznimne je važnosti njihova stvarna primjena radi prikupljanja podataka, predviđanja žarišta i osmišljavanja usklađenih politika od općeg interesa;
2. djelotvorno praćenje: neposredna komunikacija s potvrđenim pozitivnim slučajevima i praćenje kontakata jedna je od malobrojnih učinkovitih alternativa mjerama ograničavanja kretanja.

6.5. EGSO poziva sve nadležne europske i nacionalne institucije da izrade višegodišnji akcijski plan na razini EU-a odmah po završetku izvanrednog stanja. U tom se akcijskom planu mora potpuno preispitati donošenje politika turizma i prometa EU-a te olakšati koordinacija turizma na unutarnjem tržištu, kao i međunarodnih turističkih tokova iz cijelog svijeta.

6.6. Imajući u vidu ta dva stupa izrađen je obrazac za lociranje putnika, koji zajedno s alatom na bazi umjetne inteligencije EVA omogućuje:

a) ciljano testiranje na temelju karakteristika putnika (zemlja i država boravišta, posjećene zemlje, dob i spol), kojim se maksimalno povećava učinkovitost resursa za testiranje, i

b) brzo praćenje na temelju podataka za kontakt, informacija o odredištu itd. koje putnici sami prijavljuju.

⁽⁹⁾ COM(2020) 550 final.

6.7. EGSO pozdravlja i potpuno podržava prijedloge iz Komunikacije te srednjoročno i dugoročno stajalište Europske komisije u skladu s Planom EU-a sljedeće generacije i općim proračunom EU-a za razdoblje 2021.–2027., za koji će biti potrebne odgovarajuće proračunske mjere. Te mjere moraju posebno biti usmjerene na provedbu sljedeće generacije politika i **programa održivog turizma, uključujući nacionalne planove poslovanja** za sektor turizma kojima je cilj **izgradnja kapaciteta MSP-ova, predstavničkih organizacija i socijalnih partnera**, uzimajući pritom u obzir druge prioritete EU-a koji nisu nužno povezani s pandemijom.

6.8. Predatorske prakse zračnih prijevoznika: i turisti i poslovni putnici gube novac kada zračni prijevoznici omogućue rezervacije za letove koji se otkazuju nedugo nakon plaćanja. Zračni prijevoznici naglo i bez prethodnog upozorenja putnicima odlučuju o zadržavanju ili otkazivanju linija, letova i slotova. Putnici se susreću s poteškoćama uzrokovanim praksama izdavanja vaučera i preusmjeravanja letova. Povrati novca predugo traju i čine manje od 20 % ukupnog broja rezerviranih/otkazanih putovanja, čime se smanjuje ionako ograničena likvidnost potrošača i poduzeća.

6.9. EGSO sa zabrinutošću primjećuje osjetljivu ravnotežu između prava potrošača i problema likvidnosti zračnih prijevoznika uslijed pandemije COVID-a 19 zbog otkazivanja letova. EGSO poziva zračne prijevoznike, putnike te tijela EU-a i nacionalna tijela da pronađu odgovarajuća rješenja tijekom prijelaznog razdoblja pandemije COVID-a 19 u pogledu alternativnih mogućnosti ili rokova za povrat troškova. EGSO se protivi nezakonitim praksama zračnih prijevoznika koji ponekad nude samo vaučere ili ponovnu rezervaciju. EGSO poziva zračne prijevoznike da poštuju europsko zakonodavstvo o pravima putnika (Uredba (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća⁽¹⁰⁾), uključujući pravo na potpuni povrat novca nakon što je zračni prijevoznik otkazao let.

6.10. Za izdavanje vaučera i povrat troškova potreban je usklađen pristup za cijeli turistički sektor, uključujući pojedinačne turističke djelatnosti koje trenutačno nisu obuhvaćene i u kojima se tretman razlikuje ovisno o sektorima i državama članicama.

6.11. U turističkom je sektoru potreban snažan socijalni dijalog iz kojeg će proizaći snažni sektorski kolektivni ugovori koji će obuhvaćati sve zaposlenike, osobito u okolnostima tijekom i nakon pandemije COVID-a. Isto vrijedi i za sektor prometa. To je najbolji način za djelotvornu zaštitu zaposlenika u tim sektorima i za očuvanje socijalnog mira, čime se pomaže ugroženim poduzećima. Sve relevantne strane moraju uložiti sve napore u jačanje socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja na svim razinama sektora.

6.12. Potrebno je koordinirati politike dodane vrijednosti s nacionalnim programima oporavka turizma na razini Komisije kako bi se ponovno izgradio europski sektor turizma. To se naravno treba povezati s koordiniranjem nacionalnih protukriznih programa i ponovnom uspostavom redovnog zračnog, morskog i kopnenog prometa koji u mnogim zemljama EU-a trpi teške posljedice (Poljskoj, Italiji, Španjolskoj i drugima).

6.13. Potrebno je intenzivati socijalni dijalog, koji bi uključivao organizacije MSP-ova, da bi se postigao dogovor o ažuriranim kolektivnim ugovorima u sektoru turizma i prometa jer će se time postići socijalni mir te će to, zahvaljujući dogovorenim rješenjima, biti najdjelotvorniji način da se zaštite zaposlenici, a time i pomogne ugroženim poduzećima i cjelokupnom sektoru.

6.14. Za ponovno pokretanje i rast turističkog sektora potreban je sveobuhvatan pristup vještinama i kvalifikacijama koje među zemljama nisu uvijek usklađene. Osim toga, nedostaje uzajamno priznavanje (npr. za dozvole za skipere malih komercijalnih plovila).

6.15. Europski socijalni partneri u sektoru turističkih usluga i prometa trebaju koordinirati svoje djelovanje kako bi postigli dogovor o socijalnim standardima u tim sektorima.

Bruxelles, 18. rujna 2020.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ SL L 46, 17.2.2004., str. 1.